

Opera

Axsam tamaşası

Hökumət teatrosunda

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli

Qardaşlarının müdiriyyəti

Cümə günü cəmədiyələvvəl ayının 20-sində 1337 sənəsi (fevralın 21-ində 1919)

bu mövsümdə ikinci dəfə olaraq təntənəli bir surətdə mövqeyi-tamaşaya

qoyulacaqdır

Üzeyir bəy Hacıbəylinin

yazmış olduğu məşhur

“Əsli və Kərəm”

operası 6 pərdədə.

Bu dəfə isə oyun təzə artistlər iştirakıyla olub, təfəsilat proqramda olacaqdır.

Kərəm atəş üzərində yanacaqdır.

Balet, bir dəstə qızlar və

oğlanlar xoru olacaqdır.

Biletlər imdidən teatronun kasasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.

41

Müvəqqəti müdür:
Hacıbəyli Üzeyir bəy**QEYD VƏ ŞƏRHLƏR****Azərbaycan Məclisi-Məbusanında**

səh. 302. “qorucu”: bu söz qəzetdə gah “qorucu”, gah “qoruqçu” kimi getmişdir.

səh. 303. “misqal”: 4,266 qrama bərabər çəki vahidi olmuşdur.

səh. 305. “Məclisi-Məbusan nəzarətçisi (1) ayda 1000 manat...”: mötərizə içindəki rəqəmlər işçilərin sayını göstərir.

Sülh ətrafında

səh. 307. “C maddəsi”: qəzetdə “V maddəsi” kimi getmişdir.

Vilsonun nitqi

səh. 309. “...müharibəyə girişmiş bütün məmləkət əhlinin...”: “əhlinin” yerinə qəzetdə “əhalinin” getmişdir.

səh. 310. “Hərgah bunu ifa etməsəniz...”: qəzetdə “hərgah bunu ifa etsəniz...” getmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 314. “Qubernski”: Bakıda, indiki Nizami küçəsi.

“Krasnokrestovski”: Bakıda, indiki Şeyx Şamil küçəsi.

“Təzəpir”: Bakıda, indiki Mirzə Fətəli küçəsi.

“Mariinski”: Bakıda, indiki Rəsul Rza küçəsi.

Ermənistanda

səh. 315. “Zakavkazskoye slovo”: Tiflisdə 1919-1921-ci illərdə nəşr edilən gündəlik qəzet. Erməni burjuaziyasının maraqlarına xidmət edən “Kavkazskoye slovo” qəzeti erməni-gürcü müharibəsi günlərində Gürcüstan hökuməti tərəfindən bağlandıqdan sonra, bu adla çıxmağa başlamışdır.

İdarədən cavablar

səh. 315. “Əbu Hüreyrə” (? - 678): səhabə.

Bazar, 23 fevral 1919-cu il, nömrə 120

AZƏRBAYCAN*Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir*

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 22 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 23 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

**AZƏRBAYCAN
MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA***(keçən nömrədən mabəd)***Dəmiryol tarifəsi****Sədr** - Növbədəki məsələ dəmiryol tarifələrinin təzayüdü [artırılması] haqqındakı layihədir. Söz Maliyyə-büdcə komissiyası sədri Abuzər bəy Rzayevindir.**Rzayev** - Məlumdur ki, axır zamanlar dəmiryol xidmətçi və zəhmətkeşlərinin məvacibi artırılmışdır. Ondan bəri dövlət hər ay dəmiryolundan 8 milyon manat zərər çəkir. Bu zərəri azaltmaq qəsdilə Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rəbitə] naziri tarifələrin artması haqqında bir layihə hazırlayıb təqdim etmişdir. Büdcə komissiyası məzkur [deyilən] qanun layihəsini müzakirə və bir qədər təshihdən sonra Parlamana təqdim edir.

Layihədə birinci klas qiymətinin 1917-nci il qiymətlərinə nisbətən 10 dəfə artırılması təsəvvür olunurdu. Biz isə 15 dəfə artırırıq. İkinci klas Nəzarət [Nazirlik] layihəsində 8 dəfə artırılmışdır; biz 12 qat artırırıq. Üçüncü klas 6 dəfə artırılmışdır; biz 10 dəfə artırırdıq. Bir də kasıbları nəzərə alaraq dördüncü klas vaqon buraxılır.

Bunun bileti üçüncü klasın yarı qiymətinə olacaqdır.

Müəllimlər bileti qiyməti əvvəlki qərar üzrə qalır.

Bakı-Sabunçu-Suraxanı yolunda vaqonlar əksəriyyəni fəhlə üçün olduqlarından qiymətləri artırılmayıb. Hər bir yük vaqonu konduktorunun məvacibi 10 qat artırılmışdır. Baqaj və sərnişin sürətilə aparılan yüklərin kirayəsi köhnə qiymətə qarşı 24 və Seym rəqəmlərinə nisbətən iki qat artırılır. Böyük və kiçik sürətlə göndərilən mallara 16 (Seymə nisbətən 2 qat) artırılır. Malların mühafizəsi üçün alınan 1/5 qəpik vergi şimdiki 5 qəpiyədək artırılır. Komissiyon vergiləri 5 qat artırılır. Vaqon komitəsi məsarifi üçün neft vaqonları da daxil olaraq hər vaqondan alınan vergi 5 manat artırılır. Əsgəri və xüsusi yüngül şəraitli tarifə ləğv edilir. Stasyon məxarici 6 qat artırılır. Malı yükləmək və vaqondan düşürmək xərci 9 qat artırılır. Qapan xərci 9 dəfə artır. Mövqiflərdə [stansiyalarda] yükləri saxlamaq üçün alınan vergi 25 qat artırılır.

Bu layihə üzrə artırılmış tarifə müvəqqətdən [müvəqqəti olaraq] daxilə tətbiq ediləcəkdir. Beynəlmiləl nəqliyyat haqqında Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında

əqd edilmiş [bağlanmış] olan tranzit müqavilənaməsinin 10-uncu maddəsi mövcubincə [maddəsinə əsasən] bu tariflərin beynəlmiləl bir miqyasda tətbiqi üçün Gürcüstan Hökuməti ilə saziş hüsuslu lazımdır. Bu barədə müzakirə davam edir. Maliyyə-büdcə komissiyası bu tarifə layihəsinin qəbulunu təklif edir.

Sədr - Söz Türük və Məabir naziri Xudadad bəy Məlikaslanovundur.

Məlikaslanov - Hökumətin layihəsi ilə Büdcə komissiyası layihəsi arasında bir qədər təfəvüt var. Məsələn, biz birinci və ikinci klas biletini 12 dəfə artırmışdıq; komissiya 15 dəfə artırmışdır. Fəqət, hökumət tərəfindən bu təshihlərə mümaniət [manea] yoxdur. Burada bir iş var ki, Gürcüstan Hökuməti ilə bizim aramızda olan tranzit müqavilənaməsinin 10-uncu maddəsi mövcubincə Azərbaycanla Gürcüstan arasında biri-birinə göndərilən yüklər tariflərinin artırılması hər iki tərəfin rızası ilə olmalıdır. Ona görə də layihənin axırında bu xüsus qeyd edilmişdir. Əgər gürcülər bu layihəni tamamilə qəbul etməsələr, yenidən müzakirə başlamalı olacaqdır. Fəqət, tariflərdən bir neçəsi var ki, Gürcüstan qəbul etmişdir və bu barədə danışığa məhəl [yer] yoxdur. Biz isə müvəqqəti [i] layihəni tamamilə qəbul edib, daxildə tamamilə də tətbiq edə bilərik. Amma beynəlmiləl münasibətdə onları qəbul etmək olmaz.

Sədr - Söz Mustafa Mahmudovundur. *(Danışmaq istəmir.)* İbrahim Əbilov!

İbrahim Əbilov (sosialist) - Dəmiryol qulluqçularının məvacibləri artırılarkən tariflərin də artırılması barəsində danışıq olmuşdu. Biz demişdik ki, kirayələrin artırılması ilə ərzaq şeyləri də bahalana-

caqdır. Biz o vaxt dedik ki, kirayə artırılmasın! Çünki burası fəhlələrin yeni tələbatına bəis olar. Ona görə ərzaq şeylərinin ucuzlaşması üçün tədbir görülsün. Lakin görürsünüz ki, fəhlələrə verilən məvacib onları təmin etmədiyi bir halda kirayələrin artırılması ilə şeylər daha da bahalanacaqdır. Biz keçən dəfə də dedik ki, kirayə bir manat artırılsa, alış-verişçilər bir manat əvəzinə əşyanın üstünə 5-10 manat gələcəklərdir. Malların qiymətini bahalandıranlar əleyhinə hökumət heç bir tədbir görməyir. Möhtəkirələrin iştahasına bir sədd çəkilməyir. Bu layihəni qəbul etməklə onların iştahasını daha da artırmış olarıq. Layihə Maliyyə-büdcə komissiyasında müzakirə edilərkən bizim fraksiyamızın nümayəndəsi iştirak edib, səs verməmişdir. Bir də məzkur layihə heç fraksiyalarda müzakirə edilməmişdir. Neçə dəfə burada danışılmışdır ki, Parlama-na təqdim olunan layihələr əvvəlcə fraksiyalara göndərilsin, tainki hər fraksiya öz rəyini deyə bilsin. Bir dəfə burada oxumaqla işdən xəbərdar olmaq mümkün olmadığından fraksiyamız tərəfindən təklif edirəm həm bu layihə, həm də bundan sonra idxal olunacaq ümum layihələrin surəti əvvəlcə fraksiyalara göndərilsin. Bizim fraksiyamız əsasən tariflərin artırılmasına ziddir.

Sədr - Söz hökumət üzvü Məlikaslanovundur.

Məlikaslanov - Biz bu qanunu hələ çox ləngə salmışıq. Səbəbi də budur ki, Gürcüstanla bağladığımız şərtnaməyə görə biz gərək dəmiryolu tarifəsi haqqındakı tədbirlərimizi bir-birimizin rızası ilə görək. Bu cür bir qanun çoxdan gərək qəbul edilmiş olaydı. Çünki, siz bilirsiniz ki,

hər şey bahalanmışdır. Məvaciblər artırılmışdır. Hətta dəmiryoluna lazım olan şeylər 100-200 dəfə bahalanmışlardır. Halbuki biz tarifəni 6-7-8 qat artırmışdıq. Dəmiryol əmələ [fəhlə] və xidmətçilərinin məvacibini artırarkən biz fikir etmişdik ki, tarifəni də artırmaq. Lakin Gürcüstanla bağladığımız şərtnamə dolayısı ilə bu vaxtdək gecikmişdir. Bu gecikməyə görə gündə bizim 60, 70, 80 min manata qədər zərərimiz olur. Ona görə də bu qanunu müstəsna tutaraq təcili surətdə qəbul etməni təvəqqe olunur. Əgər indi bu qanunu qəbul etməsəniz, zərərimiz get-gedə artar. Zənnimcə, bu məsələni fraksiyalara versəniz də heç bir şey dəyişə bilməz. Çünki, Büdcə-maliyyə komissiyasında bütün firqələrin nümayəndələri olduğu halda qəbul olunmuşdur. Mən xəhiş edirəm, bu gün məsələyə baxıb qurtarasınız ki, xəzinəyə zərər dəyməsin.

Möhtərəm məbuslar! Siz bilirsiniz ki, Azərbaycanın mədaxil mənbəyi ancaq neft ilə dəmiryoludur. Hal-hazırda vətənimizdən istədiyimiz qədər neft ixrac edəmməyiriz. Dəmiryollarımız da bu halda bunca zərər verilir. Vəhalonki [halbuki] Rusiyanın ən mədaxilli yollarından biri də Qafqaziya dəmiryolu idi. Əgər işlər böylə gedərsə, xəzinə əlbəttə çox zərər çəkər. Tək kağız pul kəsməklə bir nəticə əldə ediləmməz. Kağız pul nə qədər artıq çıxsa, qiyməti o qədər əskilər və hər şey o nisbətdə bahalaşar. Bunun müqabilinə öylə tədbir görməlidir ki, əhalidən bir şey çıxarıb zərərimizi onunla bir qədər yüngülləşdirək.

Sədr - Daha söz istəyən yoxdur ki? Söz doktor [Musa bəy] Rəfiyevindir.

Rəfiyev - Əbilov cənablarının söylə-

dikləri doğrudur. Hər bir qanun Parlamanın ümumi iclasında müzakirə edilmədən əvvəl fraksiyalara göndərməlidir ki, fraksiyalar onunla əşinə olsunlar ki, qanunu səsə qoyanda nəyə səs verdiklərini bilsinlər. Amma bu layihə təcildir. Türük və Məabir naziri söylədi ki, Qafqaziya dəmiryolu həmişə xəzinəyə mənfəət gətirən bir yoldur. Şimdi siz bu yolun mədaxilinə baxsanız görürsünüz ki, dekabr ayında 5 milyon mədaxil vermişdir. Yanvarda da bu miqdardan artıq olmamışdır. Amma yanvardan bəri məvaciblər artırılmış olduğundan məxaric 13 milyona qalxmışdır. Görürsünüz ki, bu surətlə ayda 8 milyon manat zərər hasil olur. Şimdi əgər bu tariflər artırılmasa, o halda dəmiryolu həmişə mənfəət gətirmiş olduğu halda indi hər ay 8 milyon olmaq üzrə ildə 96, bəlkə 100 milyon manat zərər verəcəkdir. Azərbaycanın cəmi məxarici ayda 600 milyondur. Bunun da beşdən bir hissəsi dəmiryoluna düşür. Heç bir xəzinə buna dayanmaz. Öylə isə tədbir görməlidir ki, barı bu vaxtdək, əsasən mənfəət verməkdə olan müəssisələr heç olmasa, mənfəət gətirməsə də, zərər də verməsinlər. Binaənileyh [ona görə], mən təklif edərdim Türük və Məabir Nəzarətinin bu layihəsi qəbul edilsin ki, tezliklə tətbiq oluna bilsin.

Sədr - Söz İbrahim Əbilovundur.

Əbilov - Mən məsələnin əsası üstündə danışmaq istədim. Yalnız dedim ki, layihə fraksiyalara verilmiş olsaydı, bəlkə dəmiryolu mədaxilinin artması barəsində ayrı yollar tapmaq olar, bu surətlə də xəzinənin zərəri qapadılardı. Şimdi biz dəmiryolunun sair mədaxillərini bilməyirik ki, fikrimizi bəyan edək. Doktor Rəfi-

Yev layihənin fraksiyalara verilməsi əleyhinə olaraq deyir ki, qanun təcildir.

Möhtərəm məbuslar! Xatirinizdə varmı ki, keçən iclasın birində də yenə bir qanun layihəsi təqdim olunduqda təcildir deyərək təsdiq etdirildi. Hər dəfə də böylə ola bilər. Ona görə təklif edirik, qanun layihələri bir həftə qabaq fraksiyalara göndərilsin ki, fraksiyalar qabaqca öz arasında müzakirə edib Parlamanada da məsələyə baxıldıqda nəyə səs verdiklərini bilsinlər. Bir də dedilər qanun fraksiyaya verilsə gecikəcəkdir. Bir qanun nə qədər təcili olsa da bir həftə təxirlə gec olmaz. Halbuki tədqiq olunmadan qəbul edilsə, nəticəsi yaxşı çıxmaz. Deyirlər dəmiryolu zərər verir. Bəli, verir. Lakin gərək sair mədaxil yollarını da düşünək. Məsələn, bilet məsələsindən başqa qeyri işləri dəyişdirmək, vaqonları artırmaq və daha nə kimi yolları varsa, ətrafıca düşünərək tapmaq işi dəxi də yaxşı düzəltmək olar. Heç düşünməyirik ki, bilet qiymətlərini artırmaqdan hasil olan kardan [qazandı] daha böyük zərər qaçaq surəti ilə biletsiz gedənlərdən hasil olar. Bu qiymətlərin artırılması ilə bəlkə bir paraların mədaxili daha da artacaqdır. Qeyri bir çox şeylər də var ki, onlardan mədaxili artırmaq olar, nəinki yalnız malların tarifəsini artırmaqla. Bununla zərər qapanmaz. Tutaım ki, biz tarifəni artırdıq, həman dəm alış-verişçilər bundan istifadə edib, siz bir manat artırdanda, onlar 5-10 manat artıracaqlar. Genə fəhlə bahalıqdan dolayı məvaciblərinin artırılmasını tələb edəcəkdir, sonra da biz yığıb deyəcəyiz bu fəhlələrə baxın, dünən məvaciblərini artırmışdıq, bu gün genə də tələb edirlər, bu insafsızlıqdır, deyəcəyiz.

Layihəyə keçərək deyirik ki, nə dəmiryolundan xəbərimiz var, nə də qanundan. Ona görə təklif edirik, bu qanunlar qabaqca fraksiyalara verilsinlər, sonra Parlaman müzakirəsinə qoyulsunlar. Nə qədər təcili olsa da fraksiyaya göndərmək lazımdır.

Sədr - Söz Türüq və Məabir naziri Məlikaslanovundur.

Məlikaslanov - Mən bu layihə xüsusunda bir qədər məlumat vermək istəyirəm. Məbuslardan Əbilov öylə deyir ki, guya bu qanun havadan dəlib buraya düşübdür. Bilməlisiniz bu layihə gəlib buraya çıxınca bir neçə komissiyadan keçmişdir. Dəmiryol tarifələrinin artırılmasından başqa hər cür mədaxil yolları da, vaqonun artırılması da həp nəzərə alınmışlardır. Tarifənin artırılmasından hasil olan 3 milyon manat, yenə də 8 milyonluq zərəri qapamayıb. Hərgah biz bütün zərərləri çıxarmaq üçün yalnız tarifələri artırmaqla kifayət edib dəmiryolunun başqa işlərini düzəltməyə və mədaxilin çoxalmasına çalışmasaydıq, o vaxt tarifəni 8 qat artırmaq lazım gələrdi. Vəhalonki biz ancaq birdən ikiyə qədər qat artırmışdıq. Vaqonların çoxalmasına da çalışırıq ki, mədaxil artsın. Bunların həpsi nəzərə alındıqdan sonra layihə təqdim edilmişdir. Yenə təkrar edirəm ki, dəmiryolları hər gün 70-80 min manat zərər verirlər. Ona görə rica edirəm, layihəni təxirə salmayıb, bu gün qəbul edəsiniz.

Sədr - Söz Əhməd Cövdət [Pepinov] əfəndinindir.

Əhməd Cövdət (sosialist) - Əfəndilər! Necə ki, nazir əfəndi söylədi, doğrudan da yolların və xəzinənin zərəri o qədər çoxdur ki, bunun qabağını almaq lazımdır. Məlumdur ki, Zaqafqaziya dəmiryolu

Rusiya yollarının ən mənfəətli idi. İndi isə ayda 8 milyon zərər verir. Bunca zərəyə təhəmmül ediləmməz, lakin Dəmiryol naziri burada bizə müəyyən bir rəqəm göstərmədi. Dedilər ki, dekabr ayı hesabı ilə yolun zərəri ayda 8 milyondur. Bu doğrudur, amma ayların arasında təfəvüt var. O zaman türklər Bakıdan gedirlərdi, vaqonlar onların əlində idi. Oktyabr ayı ondan da fəna idi. Fəqət, o vaxt əhval qeyri-təbii idi. Amma yanvar ayında böylə deyildir. İrəliləməyə nisbətən əhval yaxşılaşmışdır. Nazir həzrətləri yanvar haqqında bizə məlumat verməliydik görək yolun mədaxili, məxarici nədir. Bəlkə 8 milyon deyil, azdır. Təəssüf ki, bu barədə məlumat verilmədi. İndi biz burada dekabr ayını ölçü götürürük, amma bu düz olammas. Zira dekabr ayında zərər artıq idi, yanvar ayında isə zərər ola bilər ki, az olmuş ola. Hər halda zərəri qapamaq lazımdır. Bunun üçün bilet ilə kirayənin artırılmasını təklif edirlər və deyirlər ki, qanun qəbul olunmadıqca gündə 70-80 min manat zərər var. Yoldaşımız Əbilov dediyi kimi tarifə artdıqda malların qiyməti də artacaq. Bu da əhali və fəhlə üzərinə gələcək, pul isə möhtəkirlərin cibinə girəcəkdir. Yoldaşımız deyən kimi əgər bilsək ki, bu gün tarifələri artırmaqla işlər tamamilə düzələcək və 100 milyon zərər olmayacaqdır, o vaxt layihəni qəbul edərdik. Fəqət, biz biliriz ki, böylə olmayacaqdır. Tarifənin artması ilə mallar bahalanacaq, fəhlə də məvacibinin artırılması barəsində tələbat verəcəkdir. Nazir gəlib yenidən tarifələrin artması haqqında layihə təqdim edəcəkdir. Bu surətlə onlar artıracaq, biz artıracağıq. Bunların həpsi əsasın düz olmamasındandır. Hö-

kumət çalışıb bahalıqın qabağını almamışdır. Bu barədə keçən dəfə burada üç gün danışıq. Bu qədər danışıqın bir nəticəsi olub-olmadığını bilməyirik. Hərgah hökumət bu barədə bir tədbir görmüş olsaydı nəticəsini görərdik. Mərkəzi Ev Komitəsi kimi bir müəssisənin tədbiri ilə çörəyi ucuzlaşdırmaq mümkün isə, onun sayəsində bazarda malın qiyməti düşsə, Sentrodomun [Mərkəzi Ev Komitəsinin] qüvvəti çatan bir şeyə, Hökumətin qüvvəti çatmazmı? Hökumət də qənd, çay və sair şeyləri özgə yerdən alıb gətirsin, ucuz qiymətlə əhaliyə satsın və bu surətlə bazarda malın ucuzlaşmasına səbəb olsun. Və illə [yoxsa] həman stanok [dəzgah] yenə işləyib bilaaram [dayanmadan] pul çıxaracaqdır və bahalıqın qabağını almaq mümkün olmayacaqdır. Zənnimcə, Dəmiryol Nəzarəti çalışıb yol ilə gedən ingilis və Könüllü əsgərindən para alsın və yoldakı bir para hərəkətlər rəf edilib [aradan qaldırılıb] işlər nizama salınsa, dəmiryolunun zərəri 3-4 milyondan da əskik olar ki, buna da hökumətimiz təhəmmül edə bilər. Məlumunuzdur ki, oktyabr və noyabr aylarında dəmiryolunun mədaxili yox idi, zərəri vardı. Bu zərər o vaxt təhəmmül olunurdu. İndi isə mədaxilimiz də var. Fəqət, burasını da nəzərə almalıdır ki, dəmiryolunda vəziyyət sabiq Rusiya zamanındakı kimi deyildir. Ona görə nə tövr olsa da indi zərər çıxaracaqdır. Bu zərəyə də təhəmmül etməliyiz.

Məlum olduğu üzrə bizimki kimi Gürcüstan dəmiryolları da zərər verdiyindən Gürcüstan Türüq və Məabir naziri də tarifənin artırılması haqqında Parlamanada bir layihə təqdim etmişdi. Fəqət, Parlaman tarifələrin artırılmasını qəbul etmə-

yib, yolun nizama salınması və bahalıqın önünün alınması üçün tədbirlər görülməsini təklif etdi və bir müddət də zərərə dözməyi təhti-qərara aldı. Biz dəxi bu zərərə hələlik təhəmmül etməliyiz. Bu layihə Bütçə komissiyasında müzakirə olunan zaman bizim fraksiyanın nümayəndəsi biletlərin artırılması əleyhinə səs vermişdir. Bir də layihədə birinci və ikinci klas biletlərinin qiymətinin 50 faiz, amma üçüncü klasın 60 faiz artırılması təklif olunur. Halbuki bu klas ilə gedənlər kasıblardır. Ona görə üçüncü klasın biletini az bahalandırmalıdır ki, kasıbların gücü çatsın. Əlavə, hökumət o nöqteyi-nəzərdə olmamalıdır ki, hər yerdə qiymət artır, bizdə də artsın. Hökumət ancaq mədaxili artırmaq üçün qəti tədbirlər görməlidir. Bizim fraksiyamız bu rəydedir ki, tarifənin artması ilə bu zərərlərin önünü almaq olmaz.

Məsələnin digər cəhətinə gəldikdə deyirlər ki, bu layihə təcildir. Məlum olduğu üzrə keçənlərdə də bir təcili layihə vardı, şimdi Bütçə komissiyasında yenə bir təcili layihə var. Ola bilər ki, sonralar da olsun. Keçənlərdə dediyimiz kimi yenə təklif edirik ki, qanun layihələri Parlaman müzakirəsinə təqdim olunmaqdan əvvəl fraksiyalara verilsin ki, onlar layihəni müzakirə edərək rəylərini deyə bilsinlər.

M. Ə. Rəsulzadə (Müsavət) - Müzakirə edilən məsələdə iki əsas var. Biri budur ki, qanun müzakirə olunmaqdan əvvəl fraksiyalara verilsin. Əvət, fraksiyalara qanunları əvvəlcə göndərməlidir ki, məbuslar layihənin məzmunundan xəbərdar olsunlar və Parlaman müzakirə olunarkən idrakla rəy versinlər. Bu məsələ o qədər sərih və aşkardır ki, əleyhində

olmaq qeyri-mümkündür. Bu təklif Parlaman tərəfindən ilk dəfə vəqə olmayır. Keçəndə də bir qanun barəsində müzakirə vaxtı qanunların qabaqca fraksiyalara göndərilmələri haqqında bir qərar qətl olunmuşdu. Fəqət, aparatın xarablığından, ya nədənsə qanunlar daima təcili olurlar. Şimdi yenə təcildir, denilir. Deməli, bu da o surətlə təcili qəbul olunsay, bir daha təcili qanun təklif edilər və bu surətlə arxası heç zaman kəsilməz. Sosialistlərin bu xüsusdakı fikirlərinə tamamilə iştirak edərəm. Mümkün olduğu qədər Parlamanı təcili qanunlardan xilas etməlidir. Ona görə, şimdi təcili surətdə təklif olunan qanunun “təcili” gəlməsində “eyn” hərfini “əlif”ə əvəz etməklə təcili qanunu təcil etsək [təxirə salsaq] daha müvafiq olar.

Məsələnin ikinci cəhəti budur ki, Sosialist fraksiyası biletlərin qiymətinin artırılması əleyhinədirlər. Öylə təsəvvür edirlər ki, bu surətlə bahalıq səbəb olunar və nəticədə təkrar əmələlərin məvəcibinin artırılmasını mövcib olaraq [artırılmasına səbəb olaraq] pul kəsən makina [maşın] daha ziyadə işləyəcəkdir. Bu öylə bir məsələdir ki, ona artıq dərəcədə ehtiyatla yaxınlaşmalıdır. Fəqət mənə öylə gəlir ki, vəqə olan təkliflə pul makinası daha çox işləyə bilər. Çünki əgər məvəciblərin artırılması gəlirdən deyil, xəzinədən veriləcək olarsa, o zaman makina daha çox işləyəcək. Kağız pulun miqdarı çoxalacaq, eyni zamanda qiyməti də əskilərək, şeylər daha da bahalanacaqdır. Burada deyirlər ki, biletlərin qiyməti artırılmaqla, bahalıq da artar. Bu doğru deyildir.

Əlbəttə, mümkündür ki, başqa vasi-

tələr və yollarla bu zərərin önü alınar bilsin. Dəmiryolunun xərci yalnız 8 milyon deyil, bəlkə daha fəzlidir. Burada yalnız biletin qiymətini on dəfə artırmaqla 100 qat artmış məsarifi ödəmək olmaz, məsələyə diqqətlə yanaşmalıdır. Əsas etibarlı ilə biletlərin artırılması həyatı zərərləndirirsə, kağız pul miqdarının artması daha da zərərdir.

Fəqət, bununla bərabər qanun layihəsinin fraksiyalara verilməsi haqqındakı təklifə ısrar edən olarsa, biz də iştirak edərik.

Sədr - Söz Yusif Əhmədovundur.

Əhmədov (bitərəf) - Zənnimcə, məcburuz bu layihəni qəbul edək. Ona görə ki, buyurdular ki, gündə 80 min manat zərər var. Qanun nə qədər gec qəbul edilsə, zərər o qədər artıq olacaqdır. Lakin onu çox saxlamaqla yenə də bahalıq bir çarə edilməz. Bahalıqın şiddət etməsinin səbəbi burada deyildir, başqa cəhətlərdədir və bu səbəbləri əskiltmək, baha şeyləri ucuz etmək, zənnimcə, Türlük və Məabir nazirinə deyil, Ərzaq Nəzarətinə aid bir məsələdir. Bu bir azardır ki, illət harasında olmağı tapmaq qəzetələrdə də çox yazılır, cəmi Yevropa ağıllıları və tacirləri də bundan acizdirlər. Bu bir çətin məsələdir. O vaxt ki, mal olmadı, əlbəttə bahalanacaqdır. Mal olsa, təbii, özü-özlüyündən ucuzlaşacaqdır. Malların məmləkətə idxalı məsələsində də Türlük və Məabir nazirinin əlində bir çarə varsa, o da yolların yaxşılaşdırılması və ərzaq gətirməyin asanlaşdırılmasıdır. Bahalıq qarşı tədbirləri gərək Ərzaq naziri görsün. Əhli-xibrədən [mütəxəssislərdən] lazım olan adamları çağırınsın, işləsin. Odur ki, mən keçən dəfə də söyləmişdim ki, Ticarət

Nəzarəti indində [nəzdində] tacirlərdən ibarət bir komissiyon olsun. O komissiyon təşkil edilsə, əlbəttə, nazirin işi asan olar. Mən sizi inandırırım ki, xəstənin həkimə nə qədər ehtiyacı varsa, ərzaq işlərinin də tacirlərə o qədər ehtiyacı var. Mən özüm tacirlər nümayəndəsi olduğum üçün təkrar Parlamanı təklif edirəm, bu məsələlərə baxmaq üçün bir komissiyon təşkil olunsun və məsələ ətrafıca müzakirə edilsin. O vaxt bahalıq önü alınar. Mən yenə təklif edirəm ki, Türlük və Məabir Nəzarətindən varid [daxil] olmuş qanun layihəsini Parlaman tamamilə qəbul etməsə də bari Gürcüstan Hökumətinin qəbul etmiş olduğu maddələri qəbul etsin. Çünki məzkur [deyilən] maddələri gürcülər fevralın birindən etibarən daxilə tətbiq edirlər və beynəlmiləl tətbiqi üçün bizim qəraradımıza məttəldilər.

VILSONUN NITQİ MÜNASİBƏTİLƏ

Hərbi-ümumidən sülhi-ümumiyyə keçən aləmi-bəşəriyyət şimdi Parisdə, o başdan-baş qanlı bir inqilabın mərkəzi, Yevropa mədəniyyət və siyasətinin mənbəyi Fransanın paytaxtında qurulan Sülhi-Ümumi Konfransına ənzari-diqqətini [diqqət nəzərlərini] dikmiş, bir həyəcani-istiqlal [gələcək həyəcanı] ilə oradan çıxacaq qərarları bəkləyir. Sülhi-ümumi, o müsəlmanət [əmin-amanlıq] və səadətlərdən biridir ki, yıxılan şəhərlər, sönmən və məhv olan xanimanlar, qeyb olan mədəniyyət və irfanlar, tökülən qanları tələfi [kompensasiya] edəcək, tələfi güc bir afəti-ümumiyyəni dəf eyləyəcəkdir. Hərbi-

ümumi imperialistlər tərəfindən mütəqabil və mütabiq [qarşılıqlı və bir-birinə uyğun] bir haləti-ruhiyyədən doğdu. Sülhi-ümumi də yenə imperialistlərin ahəngdar bir haləti-zehniyyəsi ilə südur edir [əmələ gəlir].

Hərbi-ümumidə sərtab [inadkar] siyasilərin cəvvaliyyəti [hərəkətliliyi], millətlərin həyəcanı amil oldu. Sülhi-ümumidə təcrübədidə [təcrübəli] diplomatların zəkasi ilə rəyi-amm [ictimaiyyətin fikri] etilaf edərək [uzlaşaraq] nafiz olur [nüfuz edir, təsir göstərir].

Hər ikisi də, hərbi və sülh də aşağı-yuxarı qüdrət və qüvvətlərin uyuşması nəticəsində təzahür edən bir keyfiyyət olduğu bir dəfə daha təəyyün edir [özünü göstərir].

Hərbi-ümumidə qalib dövlət və millətlərin avazi-mədəniyyət və təhəkkümləri eşidilirdi. Sülhi-ümumidə məğlubların xüsrənləri [ziyanları] görülür. Sülhi-ümumidə qaliblərin hökm və əmrnamələri hərbi-ümumidəki zəfiyyət və məqhuriyyəti-əsgəriyyəni [zəiflik və hərbi məğlubluqları] tələfi edir!

Lənət sənə, ey sabiqeyi-qeyrat!

Bir gündə məhv olan min illik şöhrət!

Bu aralıq dünyanın ötəki ucunda hərbi-ümumiyyə müəyyən və əsaslı bir prinsiplə daxil olan Amerika, imperializmin acı təcrübələrindən bütün bəşəriyyəti təxlis [xilas] etmək üzrə Vilson prinsiplərini müdafiə edir. Öylə bir müdafiə ki, qüvvətlərin müvazinəsi ilə sülh və hərbi riyazəti vücuda gətirmək etiyadında [vərdişində] bulunan Yevropa dövlətləri bunu bir istehzayi-müqəddərat [taleyin istehzası] olaraq məğlublara eşitdirmək surətilə

qalibiyyətin vicdani məsərrətindən [sevincindən] şərəflənir.

Müsyö Vilson bir amerikalı olmaq və Yevropanın imtiyazlı həyat və tikanlı siyasətlərindən təcərrüd etmiş [təcrid edilmiş] bulunmaq etibarilə Amerikanın dəmir və çəlik həyat və siyasətilə amil olur [əməl edir]. Siyasət bəsit, fəqət cahənbəhə: bütün millətlərə həqqi-hürriyyət və müsəvat, yaxud da: və mə həkəmtüm beynənas ən təhkümü bil-ədl.

Vilsonun üç gün əvvəl Parisdə ümumi bir surətdə açılan Sülh Konfransında irad etdiyi [söylədiyi] nitq başdan-aşağı radikal bir dövlət adı ilə radikal bir demokrat fərdinə yaxışacaq bir tərzdədir.

Rəisi-cümhur, təcrübələrindən bəhs edir, gördüklərindən anlatır. Yevropa və Asiyada sülh nə əsasda qurula biləcəyini izah edir və hər o Cəmiyyəti-Əqvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] bütün millətlər üçün siyasi, milli bir iksiri-ali olduğunu isbat edir. Fəqət, muşarileyh [adı çəkilən şəxs] bu xüsusda az-çox örtülü bir əndişə ima edir.

“Cəmiyyəti-əqvam canlı bir qabiliyyətlə olmalı, adi bir şəkiliyyətdən çıxmalıdır. Cəmiyyəti-əqvamın həyatı, bəzi müşkülətli həll etməklə təhdid [məhdud] edilməməli, bütün millətlərin mənafeyi-ümümiyyətlərini də müdafiə etməlidir. O müqəyyəd və ehtimamlı [muğayət olan və narahat] gözlərini qapamayan bir millətlər başı olaraq təzahür etməlidir. Biz onu canlı bir əhliyyət və istedad halına gətirməzsək, bütün millətlərin əmniyyət və etimadlarını iğfal [puç] etmiş olarıq.”

Vilson bu sözləri ilə Yevropa düvəli-müəzzəməsi [böyük dövlətləri] ilə Ameri-

ka Cəmahiri-Müttəfiqəsi [Birləşmiş Ştətləri] arasında nasıl bir siyasəti-ruhiyyə ayrılığı bulunduğunu göstərir. İttifaq etmiş bir dövlət olmaq etibarilə Amerika bir ixtilaf surətində deyil, fəqət bir ixtari-mükkərrər [təkrarlanan xəbərdarlıq] şəkildə Yevropaya sülh prinsiplərini elan edərəkən şübhə yoxdur ki, 88 milyonluq radikal və liberal Amerika demokratiyasının mənafeyi-həqiqiyyəsinə millətlərin məzhəri-hürriyyət və hakimiyyət [hürriyyət və hakimiyyətə nail] olmasında görür.

Qərib[ə]dir ki, Vilson nitqlərini ikmal etdikdən [baş vurdudan] sonra Yevropa dövlətləri “Cəmiyyəti-Əqvam” üçün müqabil [qarşı] bir planla fəaliyyətlərinə davam edirlər. Vilson bütün millətlərin eyni dərəcədə məzhəri-həqq olmalarını tələb edərəkən, Yevropa dövlətləri qalib dövlət və millətlərlə bir “Cəmiyyəti-əqvam” təməlini qurmaq istəyir.

Vilson Yevropa və Asiya millətlərinin hal-hazırda quruluşlarına bir xətti-bütlan cızarkən [Avropa və Asiya millətlərinin hal-hazırkı quruluşlarının üstündən xətt çəkərəkən, onları etibarsız sayarkən] Lloyd Corc soyuqqanlıqla qalib dövlət və millətlərin haqqi-inkışaf və həyatını müdafiə edir.

Vilson bütün bəşəriyyətin inlədiyini və Bəhri-mühitdən [Sakit okeandan] Asiyaya qədər bütün kiçik millətlərin haqqi-həyat və hakimiyyəti-siyasiyyə tələbində bulunduğunu söyləyir. Lloyd Corc almanfransız hərbinin xətirə və abideyi-xunininə [qanlı abidəsinə] misal olaraq Fransa torpağındakı xarəbazarları göstərir. Sülh, fəqət hər şeydən əvvəl bir ingilis, bir fransız sülhü demək istəyir.

İştə, əsrlərcə bir təcrübeyi-siyasiyyə

keçirmiş Yevropa sülhü ilə qızıl və dəmir yaradan Amerika sülhi-ümumisi arasındakı fərq!

Sülhi-Ümumi Konfransında əcəba bu fərq yalnız Lloyd Corc və Klemansonun bir başqa təklifi ilə Vilsonun ümumi tələb və prinsiplərini söyləməsindənmi ibarət qalacaq?

Xayır! Çünki Vilson prinsipləri yalnız kiçik millətlərin deyil, məğlub millətlərin belə təbiiqini istədiyi bir prinsipdir. Çünki, burada bütün bəşəriyyətin ruh və fikri də bərabərdir.

Avropa itirdiyi bir müvazinəyi-qüvəsini [qüvvələr müvazinətini] Asiyada, Türkiyədə və Şərqdə tələfi etmək istədikcə, Amerika nə itirmək, nə də qazanmaq əndişəsini gözləmədən kiçik, məhkum, qalib və məğlub millətlərin təvəccöh və səmimiyyəti ilə tələb və təklifində baqi [sabit] qalacaqdır.

Lloyd Corc və Klemansolar sülhi-ümumini bir intiqami-siyasi və mənəvi ilə vəz və rəzk etməyə [meydana qoymağa və dikəltməyə] həsr-i-məsai edərəkən [əmək sərf edərəkən], Amerika buna heç də yaxınlaşmaq istəməyir.

Əcəba, bu müqabil və məkus cərəyan, mötəlif [uzlaşmış] və müttəhid [birləşmiş] bir mənzumeyi-siyasiyyə ətrafında toplana biləcəkmiz?

Əcəba, qalib və məğlublar arasında insaniyyətpərvərənə bir xətti-vəsl [birləşmə xətti] çəkilə biləcəkmiz?

Ümid edəlim!

“Ümmid ilədir cahanda hər hal!” deyəlim!

Qarağazadə Əhməd Həmdi

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ*(Royter acentəliyindən)***Klemansonun yaralanması**

Paris - Fransanın Baş naziri və Sülh Konfransının sədri Klemanso avtomobilə əyləşmək istədiyi zaman beş güllə atılmışdır. Mumaileyh [həmin şəxs] çiyindən və arxasından yaralanmışdır. Lakin görünür ki, yarası qorxulu deyildir. Klemanso yaralansa da piyada olaraq evinə qayıda bilməmişdir. Güllələr avtomobilin damına dəyib, birisi isə qoca nazirə dəymişdir. Güllə Klemansonun çiyindən o tərəfdən çıxmışdır. Kimsəni yanına buraxmayırlar.

* Sülh Konfransının sədri, Fransa Baş naziri Klemansonun yaralanması barəsində böylə xüsusi xəbər alınmışdır:

Konfransda Klemansonun təhti-sədə-rətində [sədrliyi altında] sülh müzakirəti [müzakirələri] davam etdiyi vaxtda camaatdan bir nəfər beş güllə atmışdır. Klemanso iki güllə ilə yaralanmışdır. Mumaileyhin əhvalı xətrəlidir [təhlükəlidir].

Tiflis - 20 fevral. Klemansonun canına sui-qəsd edildikdən sonra demişdir ki, bu vaxta qədər qurtarmamış məsələlərin həllində iştirak edəcək. Sair dövlət nümayəndələri üçün bu əhvalın bir dərsi-ibrət olacağına ümid edir. Komissiyalarda işlər davam edəcəkdir. Zəhmət [iş şərtləri] barəsində qanun tərtib edən komissiya Klemansoya edilən sui-qəsdədən dolayı böylə qərar vermişdir:

“Fransa Baş nazirinə həyasızcasına edilən sui-qəsdədən dolayı həyəcanını bəyan edir və nazirin səhhətyab olacağına [sağalacağına] ümidvar olur.”

Rusiyaya kömək tədbirləri

Vilson Amerika Hərbiyyə nazirinə xəbər vermişdir ki, Ali Hərbi Şura Şimali Rusiyada olan Müttəfiqlərin hərbi halının yaxşılaşması üçün tədbirlər görməkdədir.

Amerika ordusu

Vaşinqton Vəkillər palatası 540 min daimi ordu saxlanması haqqında olan qanunun layihəsini rədd etdikdən sonra bir milyon dollar hərbi istiqraz qanununu qəbul etmişdir. Bu qanun üzrə sülh zamanında 175 min nəfər könüllü cəm etmək olar. Xidmət müddəti bir il olacaqdır.

Müharibə məsuliyyəti

Berndən teleqraf edirlər ki, Sosialist Konfransı hal-hazırda müharibə məsuliyyəti məsələsini təhqiq etməyi qərara almışdır. Fransız nümayəndələri Mistral, Renodel və Toma müharibə məsuliyyətinin Almaniya öhdəsinə düşdüyünü bir neçə həqiqətlərlə isbat edib alman sosialistlərinin oynadıqları rollarını qeyd etmişlərdir. Alman nümayəndəsi Vels tək bir Rusiyanın müqəssir olduğunu isbat etmişdir. Vels dəniz mühasirəsi dəhşətlərindən söyləyib vəd etmişdir ki, Almaniyanın əski üsulu heç vaxt bərpa edilməyəcəkdir.

İngiltərə və Avstraliyada zökəm xəstəliyi

Bu axır vaxtda İngiltərə və Avstraliyada zökəm xəstəliyi şiddətlənməkdədir. Edinburqda 138 nəfər həlak olmuşdur. Bunların 90 nəfəri bu xəstəliyə mübtəla olanlardır. Qlazqoda isə 262 nəfər həlak olmuşdur.

Sidneydən göndərilən teleqrafda de-

nilir ki, bu xəstəlik bütün Avstraliyanın həyatına sui-təsir etmişdir. 50 min nəfər adam işləməyir. Melburnda və Sidneydə mağazalar və küçələr boş qalır. Xəstəxanalar dolu olduğundan yeni xəstələri qəbuldan imtina edirlər.

İngiltərədə əsgər cəmi

London - Çörçil irad etdiyi [söylədiyi] nitqində demişdir: Hal-hazırda İngiltərədə 2 və 3 il müddətlə yeni orduya qoşun cəm edilir. Hər gün mindən ziyadə yazılanlar vardır. Reyndə müntəzəm qoşun saxlamaq vacibdir. Ta ki, onun sayəsində Almaniyanı tərksilah etdirib intiqam almaq mümkün olsun.

Müttəfiqlərin tələfatı

Bu Avropa müharibəsində Fransanın tələfatı böylədir: 4 torpedo, 4 silahlı kruvazer [kreyser], 1 kruvazer, 4 böyük torpedo, 8 minonos, 14 sualtı qayığı, 62 müsəlləh gəmi, 17 başqa gəmilər. Ələlümum, Fransanın 110 min ton gəmisi qərq edilmişdir.

İngiltərənin 550 min ton, Almaniyanın 350 min, İtaliyanın 76 min, Avstriyanın 65 min, Amerikanın 17 min tonluq gəmiləri qərq edilmişdir. Fransanın 31 yanvaradək 7 milyard 280 milyon lirə müharibə xərci olmuşdur. Bu məbləğin 720 milyon naloqlardan [vergilərdən] alınıb, 6 milyard 500 milyon isə borc alınmışdır.

Müxtəlif xəbərlər

Berlin - Poznanda bütün cəbhələrdə nemeslərlə polyaklar arasında ciddi müharibə davam edir.

Amsterdam - İspaniyanın cənubi qitələrində [hissələrində] əmələ [fəhlə] hə-

rəkəti gündən-günə artır. Sevildə [Sevilyada] mədən əmələlərinin ümumi tətili başlanmışdır. Turində əmələlər arasında həyəcan vardır.

QƏZETƏLƏRDƏN**Vladıqafqaz əhvalı**

Vladıqafqaz haqqında verilən xəbərlərə görə, şəhər tamamilə Könüllü ordu komandanlığı əlinə keçmişdir. Adi həyat bərpası üçün komandanlıq tərəfindən tədbirlər görülür. Müharibə əsnasında şəhərdən qonşu kəndlərə qaçanlar təcridə şəhərə övdət edirlər [qayıdırlar]. Könüllü ordu ilə inqışlar arasında olan müharibədə hər iki tərəf, ələlxüsus inqışlar böyük tələfata düşmüşdür. Kantışevo, Bazorkino kəndləri tamamilə yandırılmışdır. Hal-hazırda Vladıqafqaz yolu açılıb bolşeviklərin hökmranlığı əsnasında Gürcüstanda olan adamlar vətənlərinə qayıtmaqdadırlar. Vladıqafqazdan 1600 nəfərə kimi qaçan bolşeviklərin müqəddəratı məlum deyil. Rəvayətə görə, onlar İnqışistandadırlar. Bunlar Gürcüstana getmək üçün tədbirlər görməkdədirlər. Dağıstan Hökuməti İngiltərə komandanlığının razılığı ilə Könüllü ordu ilə sazişə girmişdir. Keçən günlərdə Tiflisdən Vladıqafqaza qaçanlar ilə bir neçə avtomobil yola düşmüşdür. Bolşeviklər Vladıqafqazda ağılıq etdiyi zaman Vladıqafqaz şəhərinin Tiflisdə olan Bələdiyyə idarəsi heyəti bu günlərdə Vladıqafqaza əzimet edəcəkdir [gedəcəkdir].

Şimali Qafqaziyada bolşeviklər

Tiflisdə olan İngiltərə heyəti xəbər ve-

rir ki, Könüllü ordu tərəfindən təqib edilməkdə olan bolşeviklər Şimali Qafqaziyada geri çəkilməkdədir. Kizlyar Könüllü ordu tərəfindən işğal ediləndən sonra bolşeviklər Baqili və Aleksandrovsku boşaltmışlardır.

Zaqafqaziya və Amerika

“İskra” qəzetəsi yazır ki, Batumda alınan xəbərlərə görə, Müttəfiqlər Zaqafqaziya Amerika mənəfəyi [maraq dairəsi] altında bulunan bir ölkə kimi baxırlar.

İngilislərin general Denikinə əmri

Tiflisdən xəbər verirlər ki, orada olan İngiltərə heyəti ingilis məmurlarının aşağıdakı rəsmi məlumatını dərc etməyi xahiş etmişdir: Könüllü ordu İngiltərə heyətinə verdiyi təminatına baxmayaraq Soçi nahiyəsinə hücum etdiyinə görə, İngiltərə Hökuməti general Denikinə əmr etmişdir ki, öz əsgərlərini məzkur [adı çəkilən] nahiyədən çıxarsın.

TÜRKİYƏDƏ

Türkiyədə təzə firqələr

Türkiyədə Sosial-Demokrat firqəsi misal “Zəhmətkeş firqəsi” təşkil edilmişdir. “Demokrat firqəsi” dəxi vücuda gəlmişdir ki, bunun da başçısı İbrahim bəy Kamil paşa kabinəsi düşəndən sonra Romaniyaya qaçmışdı. Hal-hazırda isə İstanbulla qayıtmışdır.

Albaniyanın tələbatı

İstanbulda Alban komitəsi təşkil edilmişdir. Bu komitənin məqsədi 1913-ün-

cü ildə London Konfransında qoyulmuş olan Albaniya sərhədinin genişlənməsi və Albaniyanın müstəqil olmasını təbliğ etməkdir. Məzkur [adı çəkilən] komitə öz tələbatını Vilsonun maddələri ilə əsaslandırır. Bu məqsədlə bir müxtirə [nota] hazırlanıb İngiltərə, Fransa, Amerika və İtaliya nümayəndələrinə verilmişdir.

CÜMƏ GÜNKÜ MÜHÜM XƏBƏRLƏR

Helsinqfors [Helsinki] - Petroqraddan gəlmiş olan fərarilər xəbər verirlər ki, Petroqradda olan köhnə Rusiya saldatları arasında üsyan əmələ gəlmişdir və bunun nəticəsi olaraq Petroqradda pulemyotla atışma başlanmışdır. Kronştadt topxanası Petroqrada bombardman edir. Petroqrada küçələrində bir çox yığılmamış meyitlər vardır.

İtaliyanın tələbi

Paris – Bu günlərdə Afrikadakı müstəmləkə sərhədlərinin dəyişəcəyi gözlənilməyindən, İtaliya nümayəndələri Trablus sərhədinin düzəlməsini tələb etmişlərdir. Türkiyə-İtaliya müharibəsi zamanında bağlanan əhdnamə ilə Fransa və İngiltərəyə keçmiş olan yerlərin şimdiki İtaliyaya verilməsini İtaliya nümayəndələri tələb edirlər. Bundan əlavə, İtaliya nümayəndələri tələb edirlər ki, Cibuti və İngiltərəyə mütəəlliq [məxsus] Somalilandada da İtaliyaya verilsin. Hərgah, Beynəlxalq İttifaqın İtaliya və Fransaya keçəcək olarsa, o zaman İtaliya da [Kiçik] Asiyada Adalya [Antalya] vilayətini tələb edəcəkdir.

Böyükadada şura

Prinsef [Prins adaları] - Böyükadada olan şura müəyyən bir mahiyyət alır. Qət olunmuşdur [qərara alınmışdır] ki, bolşevik və ən sağ monarxistlərdən başqa hamı firqələr bu şurada iştirak edəcəklərdir.

Rusiyada olan hərbi qüvvələrin və sərbəst Rusiya əyalətləri[nin] (yəni təzə təşkil olunmuş cümhuriyyətlər) hamı nümayəndələri iştirak edəcəklər. Şuranın qəsdı odur ki, Paris təbiri ilə Rusiya məsələsində vahid bir cəbhə əmələ gətirsinlər və bu vaxta qədər Rusiyada vuruşmaqda olan müxtəlif firqələr barışsınlar.

Almaniya qayıqlarının tələfatı

Rəsmi surətdə indi anlaşılır ki, bütün müharibə zamanında Almaniya sualtı qayıqları tərəfindən 15 063 786 tonluq ticarət gəmiləri qərq edilmişdir. Müharibədən qabaq olan paraxodlar isə 10 811 584 ton əskilmişdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətində

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] öz məmurunu Salyana göndərmişdir ki, oradan fəqir əhali üçün buğda və başqa ərzaq alsın. Aldığımız məlumata görə, məmur orada bir neçə min put hələlik buğda almışdır.

- Parlaman tərəfindən Qarabağ qaçqınları və ora əhvalına dair məlumat cəm etmək üçün göndərilən xüsusi komiyaon övdət etmişdir [qayıtmışdır]. Komiyaon bu yaxın zamanda Qarabağ əhvalı barəsində məlumat verəcəkdir.

Dövləti Müfəttişlikdə

- Hökumət qətnaməsinə görə, dövlət müfəttişi [Əliağa] Həsənov həzrətləri tərəfindən Tiflisdəki Azərbaycan siyasi müəyyəsləyi [nümayəndəliyi] fəaliyyətini təftiş etmək qəsdı ilə idarə baş müdiri oraya göndərilmişdir.

ERMƏNİ HÖKUMƏTİNİN CAVABI

Məlum olduğu üzrə Azərbaycan Xariciyyə naziri Ermənistan Cümhuriyyətinə bir nota göndərərək Göyçə mahalında olan bir çox müsəlman kəndlərinin əhəlinə ermənilər tərəfindən edilən təcavüzlərə qarşı protesto və bu işlərin bilatərix [dərhal] önü alınması və müqəssirlərin layiqi cəzalara çatdırılması[nı] tələb etmişdir. Şimdi həman notaya Ermənistan Cümhuriyyəti Xariciyyə naziri bu məzmununda cavab göndərmişdir:

“Bakı, Azərbaycan Cümhuriyyəti Xariciyyə nazirinə.

Sizin 14 nömrəli teleqrafınızı aldım. Kəndlərin adları təğlit [təhrif] edilmişdir. Zənn edirəm ki, yanvarın axırında Basarkeçər mahalında vaqə olan hadisə nəzarətinə tutulur. Basarkeçər mahalında olan cinayətlərdə Ermənistan qoşunları və afserləri iştirak etmişlərdir. Hökumət bu cinayətlərin qətiyyə bərtərəf edilməsi [qəti surətdə aradan qaldırılması] üçün ciddi tədbirlər ittixaz etmişdir [görmüşdür]. Müqəssirlər ciddi surətdə məsuliyyətə cəlb ediləcəklərdir.

Ermənistan Cümhuriyyəti Xariciyyə naziri: Tiqranyan.”

II

“Bakı, Azərbaycan Cümhuriyyəti Xariciyyə nazirinə.

Basarkeçər cinayəti barəsində göndərdiyim teleqrafa əlavə olaraq bəyan edirəm ki, hökumət tərəfindən ittiqaz edilən tədbirlər siyasində və qoşunların müavinəti [yardımı] ilə müsəlmanlar öz kəndlərinə yerləşdirilmişlərdir. Onlardan qarət edilən şeylər yenə özlərinə qaytarılmışdır. Müqəssirlər məsuliyyətə cəlb ediliblər.

Ermanistan Cümhuriyyəti Xariciyyə naziri: Tıqranyan.”

GÖZÜMÜZÜ DÖRD AÇALIM!

Bundan bir neçə gün əvvəl, yəni 25 yanvar tarixli “Yedinaya Rossiya” qəzetəsinin baş məqaləsində 25 yanvar yeni hökumətin 48 gün zərfində 7 iclas... və fəaliyyəti məzmunlu məqaləsini oxuduq.

Əlbəttə, o acı istehzaları dodaq və barmaq ısırmadan [dişləmədən] oxuyub keçmək olmaz. Gərək istehza ilə olsun, gərək ciddiyyətlə bizi qamçılayırlar və bir dərəcə də haqlıdırlar. Bu qissələrdən bir hissə çıxarıb özlərinə haqq qazana bilirlər. Zira millət iki vəxim [qorxulu] vəziyyət qarşısında bulunur: biri bahalıq, onun nəticəsi olaraq aclıq; ikincisi isə əmniyyətsizlik. İnsan qansız, zəif olarsa, vücuduna xəstəlik mikrobu olan müzirr [zərərli] mikroblar girib fəaliyyətə gəlir. Ciyərlər və sair əzanın [orqanların] təxribatına çalışır. Nəhayət məzara qədər sürüklər. Millət kisəsindən, hətta həyatından tam mənası ilə əmin deyil ikən nasıl olur da

aramızda olan müzirr mikroblara saheyi-fəaliyyət açılmasın?

Nasıl olur da Nikolay zamanına həsrət çəkənlər bizim istifadə edəmmədiyimiz hüriyyətdən müstəfid olmasınlar [istifadə etməsinlər]? Gözümüz qabağında cərəyan edən haqsızlıqlar və becəriksizlik, yaxud laqeydliyimizdən misallarla, dəlillər isbat etməsinlər? Biz Müttəfiqlərin gülər üzlə tatlı sözlərinə, ümidbəxş vədələrinə etimad edib ciddiyyətsiz olmayalım. Əgər şimdiki keçirməkdə olduğumuz əhval eyni şəraitlə cərəyan etməyə davam edərsə və bu cərəyanın önünü almaya müqtədir olammas isək, istiqlalımızı baltalamaq istəyən xarici vətəndaşlarımız Sülh Konfransında rollarını kamali-müvəffəqiyyət və əmniyyətlə ifa edəcəkləri bədihidir [aşkardır]. O vaxt Müttəfiqlər də “Siz daha sinni-rüşdə vasil olmamış [yetkinlik yaşına çatmamış] bir millət imişsiniz, kəndinizi kəndiniz idarə edəmməzsiniz. Sizə bir vəsi [sizin yerinizə sizi idarə edəcək birini, canışın] təyin edəlim” deyərlərsə...

Əgər xüdəy nəbaşəd zebəndəgan xoşnud

Şəfaətə həmə peyğəmbəran nədarəd sud.

Biz o zaman Müttəfiqlərə qarşı yalnız məhcubmu oluruz?

İştə biz müqəddəratımızı şimdindən təyin etmək üçün eyi və fəna cəhətlərini dərin-dərin düşünəlim və ona görə xətti-hərəkətimizi təqib edəlim. Gözlərimizi dörd deyil, mümkünsə səkkiz açalım. Əski zehniyyətləri tərk edəlim. Müsəlman türklərdə təbiəti-sani [ikinci xarakter] olmuş bir etiyad [vədiş] var ki, o da qismicühəlamız [cahil qismimiz] hər işi, bütün

idareyi-xüsusiyyə və ümumiyyətimizi [bütün xüsusi və ümumi işlərimizi] Allaha həvalə edəriz. Allah düzəltsin, Allah düzəldər, inşaallah, maşallahlarla kəndimizi aldadırıq. Allah da böylə zümreyi-layəfləhun və layəqilundan bıqmışdır, usanmışdır, zənn edirəm. İkinci, münəvvər [ziyalı] gənclərimiz isə hər şeyi hökumətə yükləyir, hökumətin borcudur, hökumət yapmalı deyər seyirci vəziyyətini alanlar aramızda az deyildir. Halbuki, hökumət və millət bir cüzi-layənfəkdir [bir-birindən ayrılmaz hissələrdir]. Nasıl ki, balıq susuz yaşayammazsa, hökumət də ümum millətin və ələlxüsus gənclərin müavinətinə və rəhbərliyinə müftəqirdir [möhtacdır]. Onsuz yaşayammaz. Yaşasa belə, müvəqqətdir.

Biz də insanız, bizim də azad yaşamağa haqqımız var. Sair həmcinslərimiz kimi milli bayrağımızın altında hürr və məsud yaşamalıyız! Bu barədə hər əfradi-millət [millətin hər fərdi], bilxassə münəvvər təbəqəmiz, öhdələrinə düşən vəzifeyi-milliyə və insaniyyətlərini [milli və insani vəzifələrini] haqqı ilə ifa etdikləri təqdirdə istiqbalımızdan yüzdə yüz əmin ola bilərik. Məəttəəssüf [təəssüf ki], millətimizin əksəri (möhtəkirlərdən sərfinəzər) fəhlələr və kasıb və kəndlilərimiz oxuyub-yazmaq nemətindən məhrum bir halda olduqlarından nə deyərlərsə, nə işlələrsə məzurduurlar [üzrlü sayılırlar]. Çünki öz mənafeyi-həyatıyyələrini[n] hangi şeyə bağlı olduğunu bilməkdən acizdirlər.

Bundan dolayı, azəri gənclərinin ən mühüm vəzifələri yalnız qəzetələrlə propaqanda etmək, yaxud bir-birləri ilə da-

nışib-qonuşmaq, fəaliyyətlərini məhdud bir sahədə yürüdüb boş sözlə vaxt zayə etmək deyil. Bütün millətin ruhuna nüfuz edərək hər cür zəhmətlərə qatlanıb millətə vətən sevgisi, millət və insaniyyət hisləri nəfəx etmək [üfürmək, nəfəslə ötürmək], hüriyyət, istiqlal, vətəndaşlıq vəzifələrini ətrafı ilə anlatmaq və hər xüsusda mənən və maddətən hökumətə kömək etmək üçün təqib edəcək yollarını öyrətmək və eyni zamanda onların övladlarının təlim və tərbiyəsi və maarifin[in] təmini üçün ciddi təşəbbüsatda bulunmaq əhəmm vəzaifdəndir [ən mühüm vəzifələrdəndir] zənnindəyəm. Dü-nənki qəzetələrdə oxuduğumuz “Yöv-mülhesab” [hesab günü] məqaley-xabidəsi [ağızdan-ağıza gəzən məqaləsi] qəzetə qarelərinə məlumdur. İştə, biz o dedikləri qiyamətin siratilmüstəqimi üzərindən keçməkdəyiz. Yeddi yaşından yetmiş yaşlılarımıza qədər eyi biliriz ki, o sirat (yəni bizim keçmək məcburiyyətində olduğumuz) siratilmüstəqim qıldan incə, qılından kəskindir. Biz gözümüzü açmayıb yanlış bir hərəkət edərsək, kəndimizi əsfəli-safilində görürüz.

Təbii, günah və savabımız mizana çəkilmədən sirata ayaq basmaq olarmı, deyəcəksiniz. Deyə bilərəm ki, bizim günah və savabımız çəkilməmişdir və çəkilmiş kimidir. Çünki “nameyi-ə’mal”ımızı Miln həzrətləri sağ əlimizə vermişdir. Ancaq o mənhus körpüdən keçməyə, firdovsi-istiqlal və hüriyyətə [istiqlal və hüriyyət cənnətinə] daxil olmağa çalışalım. Təkrar edirəm, gözümüzü dörd açalım, çalışalım!

Hür-əndişyan

BAKI XƏBƏRLƏRİ**Hökumət müəssisələri məmurlarının ittifaqında**

Necə ki, məlumdur məşhur Rusiya inqilabından sonra ittifaqlar zühuru ilə bərabər, o cümlədən Bakıda hökumət müəssisələri məmurlarının ittifaqı da təşkil olundu. Bakı Mart hadisələrində isə məzkur [adı çəkilən] ittifaqa iki dəfə böyük zərbə vurulduğu üçün bu günə qədər fəaliyyət edəmməyirdi. Bu halı nəzərə alıb ittifaqın əski işləyənlərindən bir neçəsi ittifaq idarəsi intixabı [seçkisi] və bu yavuşda [yaxında] artırılacaq maaşlar məsələsini həll etmək üçün fevral ayının 21-ində Hökumət Palatası zalında hər müəssisədən bir neçə nümayəndə iştirakı ilə bir iclas yapıldı.

İclasda 30 müəssisədən 95 nümayəndə hazır idi. Azərbaycan Cümhuriyyəsi Hökumətində bu qədər nümayəndə içində ancaq dörd nəfər müsəlman nümayəndə olduğu şayani-diqqət [diqqətəlayiq] idi.

Bir qədər ittifaqın keçmiş fəaliyyətindən və kassasında ancaq 60-70 manat pul qalması bəyan edildi. Sonra idarəyə 15 üzv və 7 nəfər də namizəd intixab edilir.

Müsəlmanlardan isə idarəyə ancaq bircə Camal Paşazadə Parlaman müəssisəsi tərəfindən namizəd daxil oldu.

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavət” firqəsi

Bununla elan edir ki, fevralın 24-ündə saat 9 tamamda Balaxanı mədən dairəsində Benkendorf küçəsində Qəni Əli-

mərdanzadənin mülkündə şöbə açılacaqdır. Ümum müsəlman fəhlə yoldaşlardan təvəqqe olunur vaxtın əhəmiyyətini nəzərə alıb həmin iclasa təşrif gətirsinlər.

Bələdiyyə İdarəsində

Ticarət və Sənaye İttifaqı haqqında alınan məlumata görə, Rılski Cəmiyyəti Ərzaq Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Bakı üçün 600 min put buğda verə biləcəkdir. Fəqət bunun əvəzində Ukrayna və Lehistan [Polşaya] aparılmaq üçün həman buğda qiyməti miqdarında neft buraxılmalıdır.

Yeni möhtəkirilər

Hal-hazırda yeni ehtikar [möhtəkirlər] kəşf edilmişdir. Bir çox əşxas [şəxslər] kəndləri gəzərək cırıq və köhnə bonları (bon) ucuz qiymətə alıb banklarda hesabı-cariyyəyə yazdırırdılar. Banklar müdiriyyətləri bundan xəbərdar olub lazımi tədabir ittixazına şüru etmişdirlə də [tədbirlər görməyə başlamışsa da], yenə yeni möhtəkirlər öz işlərindən əl çəkmək istəməyirlər.

Qafqaziya Müsəlman [Mütəəllim]lərinin Mərkəzi Komitəsindən

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü fevralın 25-ində Birinci Realnı məktəbində axşam saat 6-da Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimlərinin [Tələbələrini] Mərkəzi Komitəsinin, martın 4-ündə Hökumət Teatrosunda teatro və müsəmirə tərtib verici komitənin iclası olacaqdır. Həman gün saat 5-də isə Mərkəzi Komitənin iclası vaqe olacaqdır.

Rus Milli Komitəsində

Rus Milli Komitəsinin 21 şubat iclasında qət edilmişdir [qərara alınmışdır] 9 nəfərdən ibarət bir komisiya intixab edilsin [seçilsin] ki, komitənin gələcək fəaliyyəti layihəsi və nizamnaməsini tərtib versin. Komisyona 5 kadet, 3 ictimaiyyəni-inqilabiyyun [sosialist-inqilabçı] (?), bir nəfər də zəhmətkeş [Əmək partiyası üzvü] intixab edilmişdir.

BƏYANI-TƏŞƏKKÜR

Möhtərəm müdir əfəndi!

Qafqaziya Mütəəllimlərinin [Tələbələrini] Mərkəzi Komitəsi nəfərinə [xeyrinə] 2, 4, 5 və 12-ci ianə vərəqələri ilə ianə cəm edən Sürəyyə xanım Vəzirov[a], Gövhər xanım Qazızadə, A. Pşeniçnoy və Dostu xanım Səfərov[a] cənablarına qəzetimiz vasitəsilə məzkur [adı çəkilən] Komitə namından [adından] təşəkküratımızı izhar etməyə müsəidənizi rica edirəm. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 və 13-üncü ianə vərəqələri Mart hadisələrində itdiyinə görə batil [etibarsız] hesab olunur.

Komitə sədri: Həmid Məhəmmədzadə

Doktor**Musa bəy Rəfiyev**

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düşər olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor**Samuil İzrailoviç Kopelioviç**

Daxili və əsəbi mərzə mübtəla olanları

hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Diş həkimi S. M. Hamburg

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

Dişlərə və ağıza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və tükləri ağrısız çıxarır. Qızıl iş işləyir. Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

Baytariyyə həkimi və Tibbi fakültənin 2-nci kursunun müdavimlərindən **A. A. Ter-Bağdasarov** xırda heyvanları səhər saat 4-dən axşamadaq, iri heyvanlara isə mal sahibinin evində baxır və cavan heyvanlara qiymət qoyur.

Ünvan: Karantinni küçədə nömrə 100. Telefon nömrəsi 43-08.

2681

Arvad diş həkimləri**Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırmadaq dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələn üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir. Qəbul olunur 9 - 2-yə və axşam 4 - 7-yə kimi. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

215

Doktor**Ağahüseyn Kazimov**

Qayıdıb əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-yə kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor Şahnəzərov

Qayıdıb naxoşları qəbul edir: kif, süzənək və dəri azarlarını. Səhər saat 9-12-yə, axşam saat 4-7-yə. Armyanski küçə nömrə 3, Qubernskinin tinində.

2699

**Ərzaq Nəzarətindən
Elan**

Ərzaq Nəzarəti bununla Bakıdan Azərbaycan Cümhuriyyətinin sair şəhərlər və qəsəbələrində biduni-icazə [icazəsiz] hər növ mal və yüklərin aparılmasına müsaidə edir. Yalnız qənd, pesok, çay, papiros, ispiçka, spirt, yağ, manufaktura, lobyə, düyü, buğda və un məhsulu istisna edilir.

Gəncədən və Zaqatala quberniyasından taxıl çıxartmaq qadağan edilir.

Qeyd 1: Hər növ ərzaq şeylərinin və yüklərinin Bakıdan Bakı qradonaçalstvasındakı kəndlərə icazəsiz aparmağa müsaidə edilir.

Qeyd 2: Neft şeyləri, dəmir və bu cür şeylərin aparılması işlərinə Ticarət və Sənaye Nəzarəti baxır.

Ərzaq naziri: K. Lizqar

Kançelyariya müdiri əvəzi: [Abbasəli bəy] Makinski

42

**Bakı “Obşestvenni Sobraniya”
[İctimai Yığıncağı]**

Bu gün fevralın 23-ündə bazar günü Bakı “Obşestvenni sobraniya”sının iclasında təyin olunan namizədlərin siyahısı səsə qoyulacaq.

Təyin olunmuş namizədlərin cəmiyyətin məramnaməsinin 14-üncü maddəsinə binaən [əsasən] iclasa gəlmələri qadağandır.

44

Elan

Hökumət mətbəəsi

Ümum kitab-füruşlara [kitab satanlara] və mağaza sahiblərinə elan edir ki, həmin mətbəə tərəfindən təzə və köhnə üsul ilə türkçə və rusca **divar təqvimi** satışa qoyul-

muşdur. Qiyməti 8 manatdır. Külli alıcılara 6 manat. Külli miqdarda mütəəllimlərə [şagirdlərə] məxsus əşya və dəftərlər dəxi satılır. Xahiş edənlər Birjavoy küçədə Skobelevin 17 nömrəli evində Hökumət mətbəəsinə yaxud Kolyubakinski küçədə 37 nömrəli evdə “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsinə müraciət edə bilərlər.

24-T

**Müvəqqəti müdür:
Hacıbəyli Üzeyir bəy**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 302. “qorucu”: bu söz qəzetdə gah “qorucu”, gah “qoruqçu” kimi getmişdir.

səh. 303. “misqal”: 4,26

səh. 319. “Vaqon komitəsi”: söhbət, dəmiryolunda vaqon paylayıcı komitədən gedir. Qəzetdə səhvən “Rayon komitəsi” yazılmışdır.

səh. 321. “Azərbaycanın cəmi məxarici ayda 600 milyondur”: belə başa düşülür ki, “ayda” yerinə “ildə” olmalıdır.

səh. 324. “...təcili qanunu təcil etsək”: hər ikisi ərəb dilindən alınma söz olan “təcil” تعجيل (ikinci hərfi ey) “tələsdirmək”, تأجيل “təcil” (ikinci hərfi əlif) “təxirə salmaq” mənası verir.

“Fəqət mənə öylə gəlir ki, vaqə olan təkliflə...”: söhbət Sosialistlərin təklifindən, yəni dəmiryolu tariflərinin artırılmamasından gedir.

Vilsonun nitqi münasibətilə

səh. 326. “Lənət sənə ey...”: misralar türk şairi Əbdülhaq Hamid Tarhanın “Tezer” adlı əsərindəndir.

“Və ma həkəmtüm beynən-nas ən təhkümü bil-ədl”: (ərəbcə) “İnsanlar arasında hökm edəndə ədalətlə hökm edin.”

səh. 327. “Ümmid ilədir cahanda hər hal”: Türk şairi Müəllim Nacinin “Quzu” şeirindən götürülmüşdür.

Teleqraf xəbərləri

səh. 328. “Vaşinqton Vəkillər Palatası”: ABŞ Konqresinin aşağı palatası olan Nümayəndələr Palatası nəzərdə tutulur.

“Toma”: Fransız sosialistlərdən, 1916-cı ildə Fransanın Silahlanma naziri təyin edilən Albert Tomas [Albert Thomas; 1878-1932] nəzərdə tutulur.

“Sidneydən göndərilən teleqrafda...”: qəzetdə Sidney şəhərinin adı təhrif edilmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 330. “məntəqeyi-mənafeyi”: qəzetdə “münqəteyi-mənafeyi” getmişdir.

Türkiyədə

səh. 330. “Zəhmətkeş firqəsi”: 1919-cu ildə İstanbulda qurulan Osmanlı Məsai Firqəsi nəzərdə tutulur.

“İbrahim bəy”: Osmanlı Demokrat Firqəsinin qurucusu İbrahim Temo nəzərdə tutulur.

Gözümüzü dörd açalım!

səh. 332. “...oxuyub keçmək olmaz...”: qəzetdə “...oxuyub keçməmək olmaz...” getmişdir.

“Əgər xüday nəbəşəd zebəndəgan xoşnud / Şəfaətə həmə peyğəmbəran nədərad sud”: (farsca) “Əgər Tanrı bəndələrdən xoşlanmasa / Bütün peyğəmbərlərin şəfaətinin xeyri yoxdur.”

səh. 333. “zümreyi-layəfləhun və layəqilun”: iflah olmayanlar (nicat tapmayanlar) və ağılı işlətməyənlər (dərək etməyənlər) zümərəsi. “Quran”da bir çox yerdə onlardan bəhs edilmişdir.

“İştə, biz o dedikləri qiyamətin siratilmüstəqimi üzərindən keçməkdəyiz.”: “Doğru yol; həqiqətə aparan yol” mənasına gələn “siratülmüstəqim” ifadəsi “Quran”da dəfələrlə işlədilmişdir. “Sirat” isə dini etiqada görə, cəhənnəmin üzərində qurulacaq körpünün adıdır ki, günahkarlar bu körpüdən keçə bilməyərək cəhənnəmə vasil olacaqlar.

“əsfəli-saffilin”: aşağıların ən aşağısı; cəhənnəmin dibi, ən aşağı təbəqəsi.

“Çünki nameyi-ə’malımızı Miln həzrətləri sağ əlimizə vermişdir.”: dini inanışa görə, “nameyi-ə’mal” insanların bu dünyadakı etiqadlarının və əməllərinin yazıldığı dəftərin adıdır (əməllər dəftəri). Hesab günündə

əməl dəftəri cənnətlərin sağ əlinə, cəhənnəmlərin sol əlinə veriləcəkdir.

Bakı xəbərləri

səh. 335. “kadet”: Kadet partiyası (Konstitution-Demokratik Partiya) üzvü. Kadet partiyası XIX əsrin əvvəllərində Rusiyada fəaliyyət göstərmiş siyasi partiya olmuşdur. 1905-ci ildə qurulan partiya, 1917-ci ilin axırlarında bolşeviklər tərəfindən qadağan edildikdən sonra da bir müddət gizli olaraq öz fəaliyyətini davam etdirmiş, ağqvardiyaçılar hərəkatını müdafiə etmişdir.

Bazar ertəsi, 24 fevral 1919-cu il, nömrə 121

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 23 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 24 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

ELAN

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü 1919 sənəsi fevral ayının 25-ində gündüz saat 12-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan edilir.

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

11-inci iclas

(keçən nömrədən mabəd)

Sədr - Bu barədə danışmaq istəyən varmı? Söz Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri [Xudadad bəy] Məlikaslanovundur.

Məlikaslanov - Əhməd [Cövdət] bəy həzrətləri dedilər ki, bu məsələ komisyonda müzakirə olunarkən nazir bizə lazımlıca məlumat vermədi. Doğrudan da müfəssəl məlumat verilməmişdir. Səbəbi də budur ki, yanvar ayının mədaxil və məxaricinə baxılıb tamamilə təhqiq edilməmişdir. Bir də deyirlər ki, ölçü olmaq üzrə dekabr əvəzinə yanvar ayını götürməlidir. Amma mən deyirəm ki, dekabrı götürmək lazımdır. Doğrudur, ola bilər

ki, burada bir qədər artıq-əskik olsun, fəqət böylə səhvlərin islahı pək asandır. Deyirlər ki, tarifə artsa, şeylərin qiyməti də bahalanacaq, bu da məxaricin artmasına bais olacaqdır. Hər halda bunu nəzərə almalıdır. Fəqət qiymətlərin artması haqqında bunu deyə bilərəm ki, məsələ, putu 120-150 manat olan taxılın kirayəsi bir manat artmaqla məzənnəsinə təfavüt edə bilməz. Qiymətlərin artması üçün başqa tədbirlər görmək lazımdır.

Bir də, Gürcüstan Hökuməti bu qanunun bir para yerlərini qəbul etmişdir. Onların məmurları bizimkilərdən iki qat az məvacib alırlar. Əlbəttə, görünür ki, işin yola getməsi üçün böylə güzəştlərdə bulunmalıdır. Maliyyat barəsində çox məlumat vermək olardı. Fəqət mən bunu qeyd etməliyəm ki, doğrudur, kağız pul kəsilir, bununla da pulun qiyməti azalır, mal bahalanır. Bunu danışmaq asandır, amma bunu da nəzərdə tutmalıdır ki, məmləkətin əhvali-maliyyəsi [maliyyə vəziyyəti] pək ağırdır. Bizim ümidimiz tək neftədir ki, bunu da hal-hazırda lazım olan qədər ixrac edə bilməyiriz. Rusiya yolları bağlıdır. Nefti ancaq Batum tərəfə göndərə bilirdik. O da bu axır vaxtlarda Soçi tərəfdə olan hadisələrdən dolayı ümidi-